

Fehérben és énekelve

Önéletrajz helyett

Születtem az észak-bácskai vidéken,
egy Tisza menti településen –
a hunok, scythák, avarok, szarmaták,
szláv és magyar törzsek által lakott
mocsárvilág után a lösz platón
megkapaszkodott Adán –,
benn a városban,
ezerkilencszázötvenháromban, egy
két-, apróka ablakos parasztházban,
hol előttem is már anyyan.

Mikor megláttam a napvilágot,
mi valójában este volt – mert anyám,
amikor csak erről mesélt, mindig úgy
mondta, jól emlékszik, hogy beesteledett
már, mire a vidék bábasszonyának,
egyetlen Roza nénink segítségével
a szülés véget ért.

Apám meg –
akinek igen sok megpróbáltatás adatott,
s akivel rengeteg volt vitám, amikor
nagy ritkán zordsága kissé oldódott,
és erről is kérdezgetni lehetett akár –
azt mondogatta, hogy azon a napon,
miközben az égbolt, reggeltől egészen
késő estig igazán szépen, tisztán,

ősziesen fénylett, kertünkben egy kis
időre leszállt néhány, csak nagyon
ritkán látható madár.

Nővérem, ki akkor már harmadik éve
habzsolta az életet,
szeretetre méltónak ítelt, és befogadott.

Az öregebb szomszédoktól tudhatom,
hogy éppen akkoriban vett apám két
malacot. És megvolt még a tehenünk
és a szépnak látott lovunk, sőt megvoltak
nagy számban az ó- s dédszülők is – igaz,
ki özvegy, ki özvegyasszony mivoltában –,
Cecille dédanyánk, a nagyasszony,
kinek házában vele együtt laktunk –
sötét alakja éber álomként tűnik élém
olykor ma is,
amint föllibentve az asztalterítőt
kirajzolódik a kezemben szorongatott,
teli méztől aranysárga dunsztosüvegen
görnyedt árnya –,
és a többiek mind, tanyasiak,
telepesek – *jöszösek, helyből menők* –,
parasztok, fiákeresek, ácsok, borbélyok,
kereskedők; szóval a szépszámú
rokonság, az ember-, állat-, s a szerény,
de mindig féltőn óvott, s megbecsült
valóságállomány, így együtt, mi
mindannyian, sokáig szépen neveledtünk.

A nehézségekről én nem sokat tudok.
De, lévén a háború után nem oly túl sokkal,
mi pedig nem rendelkezvén házzal, földdel,
úgyszólván semmilyen számottevő
saját vagyonnal,
bizonyára a soknál is több lehetett belőle.

Arra emlékszem, hogy az utcai szobába
órákra bezárt anyánk, amikor a piacra
a túrót meg a tejet vitte.

Ott ültem ablakunkban, a mindig legalább
három színben pompázó cserepes
muskátlik között, és ha valaki a városból
a temető – s a padéi kompjárás irányában –
a házunk előtt elhaladt, rákoptattam
az ablaküvegre: nem látták-e véletlenül
anyám,
amint hazafele cipekedve egy-egy szóra
meg-megáll
a kora tavasztól késő ősziig, végig az
utcán, az árokparti padokon naphosszakat
üldögélő anyókák-apókák valamelyikénél.

Meg arra, hogy azokban az időkben,
apánk
csak ritkán – havonta, ha egyszer talán –
járt haza a töltést építő kordézóktól,
s amikor csak tehetett – szombatonként
rendre –, ezért-azért, hozzánk a házhoz,
valamelyik barátját, ismerősét küldte.

Emlékszem egy, nyelvünket alig beszélőre
nagyon, akit apám a fésűjéért küldött,
és én féltem, nehogy azt ő ellopja.

Mi – gyerekek – persze jókat játszottunk,
a harmadik utca sarkának kerek kútjáról
hordtuk nagy ibrikekben a vizet,
s nagyon-nagyon nehezteltünk
nagyanyánkra,
ha valamiért – bármiért – magából kikelt.

Nagyapáim meghaltak gyorsan.

Az apai,
aki a tanyáról végül mégiscsak betért a
faluba, sőt, még a városba is – igaz még
akkor sem nagyanyám kedvéért –,
nagyon hamar.

Magas, erős csontozatú, szikár természetnek
határozott mozdulatait a tanya állatai
között gyakran magam elé képzeltem,
amikor halála előtt alig valamivel –
de az első adriai nyaralások, szerelmek
embert formáló élményein már jóval túl,
hisz ekkor már az utolsó osztály padjait
koptattam az öreg adai *benti* iskola
parókiát támasztó szárnyában –,
betegágyánál látogathattam.
Alig ismertem.

Az anyai ágról való – a fiákeres –,
aki éktelen dühében képes volt oly vadul
nekihajtatni a lovakat a szalmakazalnak,
hogy beleremegett a ház,
és megrettent minden élőlénye,
de oly szelíden is tudott szundikálni
a bakon, hogy az olykor agyonhajszott
lovai irányítás nélkül is hazaszállították
nemritkán még a tizenhetedik dűlőből is
– és ez már Zenta, sőt inkább Topolya
alatt van –, s éppoly csendesesen meghalt
végül, mint ahogyan bárki, és amiként
mi sem igen számíthatunk sokkalta másra.
Huszár volt ő azért – büszke magyar
huszár – az első világháborúban.

Sorban azután
– szépen, egymás után –
követte őket a halálba, két nagyanyám.

Az egyik: cukor meg tej.

A másik: mély, nagyon mély, fekete
szem és áhítat – a szobafestő álmának
megrázzolt angyalfigurája a halál falán.

És huszonkettedik születésnapom
előestéjén
– ezerkilencszázhetvenöt
szeptember nyolcadikán –,
csatlakozott hozzájuk apám.

Hirtelen,
minden búcsú-, vigasz-, békélő szó
nélkül távozott el
– arccal zuhant a betonra –,
torkában megalvadt a vér.

Ekkorra már jelengettek meg verseim
– ó, az elsőre emlékszem nagyon, mily
izgatottan vártam, és kerestem az
Új Symposion
augusztusi számát hetvenegyben,
s hogy még a betiltása előtt sikerült
begyűjtenem néhány példányát –,
és túl voltam nemcsak a zentai
középorvosin,
de már nyaranta kezdtem megismerni
észak és dél fényeit, *kelet és nyugat*
összemoshatatlan világát, és már
Újvidéken az orvosi kart is elhagytam
a bölcsészetért – amiért anyám
és nővérem ugyan még tudott együtt
örvendezni velem, ám haláláig
kiengesztelhetetlen maradt
öregem.

S bár a *vért a lélekre*
ekkor még nem cseréltem fel,
én már megfellebbezhetetlenül
a költészet mellett döntöttem.

Múltam és – mindenkori – jelenem,
valahonnan főnről szemlélve magam,
immáron versben éltem, s írtam meg.
– Mint amikor alig tízévesen, egyszer,
emlékszem,
a templomban valósággal fölragadott
magához az oltár fölötti kupola
boltívfreskóján felfedezett méretes
háromszög közepéből kisugárzó
pávatollszerű szemrajzolat,
föl, egészen a magasba, magához vont,

s onnét láthattam meg
a lenn, a padsor előtt álló önmagam. –

Így láttam, láthattam és láttattam magam,
amint gyermekként, mezítlábasan az út
porában bokáig gázolva, a mosdatlan
cigányalmát eszem,
ahogy még az egész, nagy család
fehérben, ünneplőben, a kora őszben
az úton halad, és anyám fogja a kezem.

Láttam magam nyaranta a *hegyekhez,*
folyókához, tavakhoz, tengerekhez,
az *óceánhoz* zarándokló elszánt ifjúként
énekelve állni az Akropoliszon,
és ahogyan gyöngyöző homlokkal
a fájdalomtól elsötétült szemeimmel,
tékozló fiúként,
apám kerékpárját, az éjszaka csendjében,
vigasztalhatatlanul hazafelé tolom.

Jó volt látni magunkat Jancsival, és oly
sokszor, tanúmmal az esküvőnkön is –
ezerkilencszázhetvenhétben,
drága Editemmel –, ott álltunk, mind
telve *hittel,*
– mint később is megannyiszor –,
hogy még minden jóra is alakulhat talán –
mondogatta, csak így mondogatta,
komám,
aztán a csillogó és koszos báltermek,
kocsmák,
első könyveink, sorban,
egymást követően
és gyermekeink – nyolcvanban,
nyolcvankettőben –, s halálok újfenn,
és versek és
versek és viták, viták minden nevek
felett, s üldöztetések végeláthatatlan
sora, egyszerre a szerkesztőség
bezáruló ajtaja,

és ó, jaj,
jaj,
jaj,
a kórház,
a kórház illata.

Barátom ágya szélén ülök
– Kelenföldön, a Keveháza utcában –,
ő,
fejét párnával megtámasztva
fekszik –
szépen, megbékélten –,
most meghal
éppen.

Ezerkilencszázkilencvenet írtunk,
s én még egy évet éltem hitetlen.

És amikor már e földi valómban,
teljességgel azt hittem, minden,
a
minden is
összeomlott körülöttem,
s hogy harmatos reggeli fényt többé
immár nem látok, elvesző önmagam
akkor is valahonnan fönről figyelhettem
meg, amint a mélységek mélyének
legmélyéről,
kétségbeesetten Istenhez kiáltok.

S azon a napon, mikor az *új háború* dúlt,
és végképp eldőlt:
szülőföldem elhagyom,
feleséggel,
két gyerekkel
kinn álltunk az udvaron,
és mindennél tisztábban láthattam,
mint hagytuk,
hogy ragyogjanak csak szépen a könnyek
a fényben,
az arcokon.

De ezt, így – nem folytatom.

Jöttek az anyaországba menekített évek.
Új otthon, új város, új haza,
újra az újabb
megpróbáltatások kora.

A legnagyobb nehézségeken átsegítő
gondnokoskodás,
a vigasztalhatatlanság
s a *Gondviselő* szeretetéből
fakadó reménység fájdalomszép évszakai.

Mert békésen integetett ugyan
Budapesten a külvárosi platán,
de frissiben elültetett hársfáim derékba
roppantattak még Rákospalotán,
s csak a főváros tizenkilencedik
kerületében talált rám ismét a magány.

A kilencvenes évek derekán.

Mikor még élt Balatonőszödön
– akárcsak Chicagóban a *Szívárvány* –
anyám,
kinek megtérve az *új világból*
– a Michigan és Reménység tavától,
a Mississippitől és a Niagarától –
még bizonyosságot tehettem, hogy
a tanítás igaz:

*Isten itt is, ott is
egy és ugyanaz,*

és hogy a lélek él, hogy a lélek az,
mi bennünket mind eredendően összeköt,
és nem a vér,

de már a kór volt az úr testén, s az ő
földi útja is hamarosan véget ért.
És mire a gyászban a kisszámú maradék

élő rokonság szerte a nagyvilágból
összegyűlt, nővérem is megözvegyült –
rokonban, barátban nagyon-nagyon
megfogyatkoztunk –,
az ezredfordulóra szinte alig maradtunk.

Mostanság – a kétezres évek elején –,
mindvégig hűséges társammal őrizzuk
kispesti otthonunk
– betérhessen bármikor egy erre tévedő,
szeretett vendég, rokon, barát,
egyik-másik nagy fiunk –,

és én – tavaszonként aggódón lesve
újraéledő kertem –,
napokat révedezem a diófa alatt,

– fölülről szemlélődve –
formálgatom magamban
búcsúzó versem utolsó sorait:

*ha lesztek még, kik szerettetek
fehérben és énekelve temessetek,*

s egyre szótlanabbul
figyelem csak:
mint ver ereimben
hullámokat a Tisza.